

разновидностей стрессоров [4]. Посильные нагрузки способствуют развитию второй стадии адаптации организма – повышенной устойчивости. Доказано, что при этом возникает устойчивость как к специфическим раздражителям (физическим упражнениям), так и к неспецифическим (неблагоприятным факторам окружающей среды: жаре, холоду, перепадам атмосферного давления, а также многообразным нервно-эмоциональным напряжениям).

### **Заключение**

Таким образом, мы видим, что физические нагрузки посредством скандинавской ходьбы благоприятно влияют на кровеносную систему, улучшая и совершенствуя ее работу. Чтобы быть здоровым, крепким, выносливым и разносторонне развитым человеком, необходимо активизировать кровообращение с помощью физических упражнений. Особенно полезное влияние на кровеносную систему оказывают занятия циклическими видами упражнений: скандинавская ходьба, плавание.

### **СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ**

1. Мельник, С. Н. Состояние центральной гемодинамики молодых людей в зависимости от типа кровообращения при физических нагрузках / С. Н. Мельник, Е. С. Сукач, О. Г. Савченко // Проблемы здоровья и экологии. – 2014. – С. 116–120.
2. Снежицкий, П. В. Двигательная культура: генезис, состояние, проблемы: монография / П. В. Снежицкий. – Гродно : ГГАУ, 2022. – 299 с.
3. Махарова, Н. В. Структурно-функциональные изменения сердечно-сосудистой системы при занятиях спортом / Н. В. Махарова // Якутский медицинский журнал. – 2007. – С. 44–46.
4. Деманова, И. Ф. Оценка состояния здоровья и физического развития студентов [Текст] / И. Ф. Деманова [и др.] // Современные проблемы науки и образования. – 2017. – № 6. – С. 251.

УДК 811.161.3'06'373.46:61

*М. М. Казлоўская*

**Установа адукацыі**

**“Гомельскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт”**

**г. Гомель, Рэспубліка Беларусь**

### **ТЭМАТЫЧНАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ НОВАЙ МЕДЫЦЫНСКАЙ ЛЕКСІКІ Ў СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ**

#### **Уводзіны**

Значную частку лексічнай сістэмы беларускай мовы складаюць тэрміны – спецыяльныя моўныя адзінкі, якія выконваюць функцыю наймення спецыялізаванага і прафесійнага паняцця [1]. Яны адпавядаюць такім патрабаванням, як дакладнасць, адназначнасць, кароткасць і сістэмнасць [2]. У канцы XX – пачатку XXI стст. змены ў грамадскім жыцці, актыўнае развіццё навукі, тэхнікі, інфармацыйных тэхналогій абумовілі з’яўленне шэрагу новых рэалій, у тым ліку ў медыцынскай сферы, у выніку чаго ўтварыліся новыя тэрміны. Гэта пацвярджаюць матэрыялы неалагічных слоўнікаў В. І. Уласевіч і Н. М. Даўгулевіч – “Слоўніка новых слоў беларускай мовы” і “Слоўніка новых запазычаных слоў беларускай мовы” [3, 4]. Зафіксаваныя імі новыя тэрміны звычайна маюць канкрэтызатар “мед.” або маюць у слоўнікавай дэфініцыі адпаведныя словы (лячэнне, урач і інш.).

#### **Мэта**

Паказаць тэматычную разнастайнасць новай беларускамоўнай медыцынскай лексікі, зафіксаванай слоўнікамі новых слоў.

### **Вынікі даследавання і іх абмеркаванне**

Узровень сучаснай медыцыны, якая аб'ядноўвае шмат галіновых навук, безумоўна, высокі. Відавочныя змены адбыліся практычна ва ўсіх яе сферах, і вынікам гэтага ў лексіцы апошніх гадоў стала з'ява “медыкалізацыі”, асабліва адметная падчас пандэміі каронавіруснай інфекцыі [5]. Удасканаленне метадаў клінічных іспытаў і метадаў лячэння, стварэнне новых спосабаў дыягностыкі і лячэння – вось далёка не поўны спіс апошніх медыцынскіх дасягненняў, якія адлюстроўваюцца ў новай медыцынскай лексіцы. Яе тэматычная арганізацыя даволі разнастайная і складаецца з наступных груп:

– назвы медыцынскіх галін: *біямедыцына* ‘галіна медыцыны, якая выкарыстоўвае для лячэння сродкі расліннага і жывёльнага паходжання, што аднаўляюць механізмы самарэгуляцыі арганізма’, *валеалогія* ‘галіна ведаў аб заканамернасцях і механізмах фарміравання, захавання і ўмацавання здароўя чалавека’; *суіцыдалогія* ‘мед. навука, якая вывучае прычыны самагубстваў’;

– назвы медыцынскіх спецыялістаў: *траўнік* ‘лекар, які займаецца травалечэннем’, *іголкарэфлексатэрапеўт* ‘урач, які лечыць хворых метадам іголкарэфлексатэрапіі’;

– назвы метадаў лячэння і медыцынскіх тэхналогій: *алапластыка* ‘мед. метадаў аднаўленчай хірургіі – пластычная аперацыя з выкарыстаннем штучных матэрыялаў для замены пашкоджаных органаў і тканак’, *тамаграфія* ‘мед. метадаў рэнтгенатэрапіі, пры якім атрымліваюць ценявое адлюстраванне асобных участкаў даследуемага аб’екта’, *фармапунктура* ‘увядзенне ін’екцый спецыяльных лекавых прэпаратаў у біялагічна актыўныя пункты для дасягнення максімальнага тэрапеўтычнага эфекту’;

– назвы медыцынскіх прыбораў, прылад і прыстасаванняў: *лапараскоп* ‘валаконна-аптычны прыбор, які ўводзіцца праз надрэз і прымяняецца для абследавання брушной поласці’, *тэст-палоска* ‘спецыяльнае прыстасаванне для хуткага вызначэння якіх-небудзь паказчыкаў пры пэўным захворванні’;

– назвы лекаў, лекавых сродкаў і іншых рэчываў: *плацэба* ‘мед. бясшкоднае рэчыва, прыгатаванае ў выглядзе лекавага прэпарата, што не валодае лекавымі ўласцівасцямі (прапісваецца хворым для псіхалагічнага заспакаення, выкарыстоўваецца для даследавання фармакалагічнага эфекту лекавых рэчываў)’, *галюцынаген* ‘наркатычнае рэчыва, якое выклікае галюцынацыі’, *біястымулятар* ‘біялагічна актыўнае рэчыва, якое аказвае стымулюючае ўздзеянне на жыццядзейнасць арганізмаў’;

– назвы захворванняў: *таксікаманія* ‘згубная цяга да ўжывання таксічных рэчываў, якія выклікаюць галюцынацыі ці вядуць да змены свядомасці’, *СНІД* ‘сіндром набытага імунадэфіцыту (невывучанае інфекцыйнае віруснае захворванне, звязанае з пашкоджаннем імуннай сістэмы)’;

– назвы хворых і здаровых людзей: *суіцыдэнт* ‘чалавек, які зрабіў спробу самагубства; схільны да самагубства’, *вірусаносьбіт* ‘мед. чалавек, у арганізме якога знаходзіцца хваробатворны вірус (пры адсутнасці знешніх прыкмет захворвання)’, *ВІЧ-назітыўны* ‘асоба, якая з’яўляецца носьбітам ВІЧ-інфекцыі’, *ВІЧ-адмоўны* ‘асоба, у арганізме якой не выяўлена ВІЧ-інфекцыя’;

– назвы лячэбных устаноў і памяшканняў медыцынскага прызначэння: *хоспіс* ‘бальніца для невылечна хворых’, *фітазала* ‘аддзел па продажы лекавых раслін і напіткаў з іх (звычайна пры аптэцы)’;

– назвы аўтамашын медыцынскага прызначэння: *рэанімабіль* ‘спецыяльна абсталяваны рэанімацыйны аўтамабіль для аказання дапамогі хвораму ў цяжкім становішчы перад яго гаспіталізацыяй’;

– назвы дзеянняў і працэсаў: *ВІЧ-тэарызм* 'наўмыснае заражэнне каго-небудзь вірусам імуннага дэфіцыту чалавека, СНІДам', *біастымуляцыя* 'стымуляцыя работы якога-небудзь органа, працэсу або жыццядзейнасці арганізма ў цэлым з дапамогай біяактыўных рэчываў і спецыяльных прыстасаванняў';

– назвы розных уласцівасцяў: *вірусаносьбіцтва* 'мед. уласцівасць арганізма быць захавальнікам вірусаў без магчымага далейшага захворвання', *гіпаалергенны* 'які не выклікае алергічных рэакцый'.

### **Вывады**

У беларускай мове апошніх дзесяцігоддзяў назіраецца значнае павелічэнне слоў, якія называюць новыя медыцынскія паняцці. Гэта ўплывае не толькі на развіццё адпаведнай тэрміналогіі, але і на мову ў цэлым і патрабуе дакладнага вывучэння з розных бакоў (паходжанне, спосабы ўтварэння, семантыка, функцыяніраванне ў асобных зонах мовы і інш.).

### **СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ**

1. Кодирова, Д. Ш. Понятие «Терминосистема» и ее языковые особенности / Д. Ш. Кодирова // European science. – 2020. – № 3. – С. 67–69.
2. Тэорыя і практыка беларускай тэрміналогіі / Г. У. Арашонкава, А. М. Булыка, У. В. Люшчкі, А. І. Падлужны; Навук. рэд. А. І. Падлужны. – Мінск: Беларуская навука, 1999. – 175 с.
3. Уласевіч, В. І. Слоўнік новых слоў беларускай мовы / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч. – Мінск : ТетраСистемс, 2009. – 448 с.
4. Уласевіч, В. І. Слоўнік новых запазычаных слоў беларускай мовы / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч. – Мінск : Беларусь, 2023. – 175 с.
5. Зеленин, А. В. Методы и приемы исследования коронавирусного лексикона (обзор зарубежных работ) / А. В. Зеленин // Русский язык коронавирусной эпохи. Коллективная монография / Институт лингвистических исследований РАН. – С-Пб. : Институт лингвистических исследований РАН, 2021. – С. 66–90.

УДК 61(091)(476)»1920/1930»

*А. А. Капліеў<sup>1</sup>, М. П. Капліева<sup>2</sup>*

<sup>1</sup>Дзяржаўная навуковая ўстанова

“Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі”

г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

<sup>2</sup>Установа адукацыі

“Гомельскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт”

г. Гомель, Рэспубліка Беларусь

### **СТАН РАЗВІЦЦА МЕДЫЦЫНСКАЙ НАВУКІ Ў ЗАХОДНЯЙ БЕЛАРУСІ Ў МІЖВАЕННЫ ПЕРЫЯД**

#### **Уводзіны**

У 1920–30-х гг. на беларускіх землях існавала дзве сістэмы аховы здароўя: савецкая – у БССР і польская – у Заходняй Беларусі, бо апошняя ў 1921 г. паводле Рыжскай мірнай дамовы была ўключана ў склад Польшчы. У выніку, калі ў межах савецкай аховы здароўя медыцынская навука пайшла па шляху інстытуцыялізацыі і развіцця буйных навуковых і навукова-даследчых устаноў, то ў Заходняй Беларусі, што мела статус «усходніх ускраін» Польскай дзяржавы, фарміраванне медыцынскай навукі пайшло іншым напрамкам. Гэтая праблема не знайшла належнага навукова-тэарэтычнага асэнсавання ў айчыннай гістарыяграфіі і патрабуе асобнага даследавання.